

Vredništvo:

na Travniki št. 277. I. nadst. (ene
skrbí tudi za razpošiljanje lista).

Prejemajo se za plačilo vsakega
osebja tudi v neslovenskem jeziku.

Plača se za vsako natanko vrsto 5
sold, če se omenilo samo enkrat na-
dane, če dvakrat, 8 sold., če trikrat,
10 s. v. a. — Povrh tega še vsak
krat 30 s. za štampilj.

UPREDAJENIK

za domača, slovenske in občne potrebe.

V Gorici, v petek 17. januarja 1868.

Izhaja vsak petek.

Velja po polti pošiljana za celo leto
3 gold., za pol leta 1 gold. 60 s., za
četrt leta 80 s. Kdor sam po-njo po-
šilja, plača za celo leto samo 2 g. 50
s., za 1/2 l. 1 g. 30 s., za četrt l. 70 s.

Naročila pisma in reklamacije naj
se pošiljajo vredništvu.

Posamni listi se prodajajo v Gorici
v bukvarnici K. Šehar-jevi na Travniki
po 5 soldov.

Politiški ogled.**Avstrija.**

8. t. m. se je začel v Zagrebu *hrvaški deželni zbor*, sestavljen iz velikašev z madžjarskim umom in srecem, iz uradnikov, ki bodo plesali ogeraki čardaš in iz peščice narodnjakov. Da se tak zbor Ogrom vda, ni dvomiti. Sad letošnjega zborovanja bo v Peštu zaželjena zveza z Ogerskim. Kardinala Havlika in škofa Strossmayer-ja ni v zbor.

Delegaciji za obravnavanje skupnih zadev ste sklicani na Dunaj za 19. dan t. m. Ogrí nočejo govoriti drugači, kot madžjarski, in se bodo moralo našim delegatom vse predstavljati. (Delegat je tudi goriški poslanec Ōrne).

Gledó na *politiko novega našega ministerstva* pravijo časniki, da ji bo geslo: Svoboda v notranjih zadevah, mir na zunaj. In res godojo časniki, naši, pruski in francoski, kar je nekaj dni, na vso struno mir. Bog ga daj! Ruski „Invalid“ pa ni zadovoljen z mirom; že spet je to dni sivo vojaško glavo stresel, češ, da Francoz naj ni nič kaj všeč.

Vnanje države.

V Italiji se razdraženo strasti nekoliko ulegajo. Prvosednik novega ministerstva, Menabrea, je 11. t. m. parlamentu razložil svojo politiko, ktera bo merila na to, da se država doma utrdi, da se zlasti finančno zadevo vravnajo; merila bo na spravo raznoterih nasprotailh strank; kajti, misli minister, če se bomo svobodnjaki med sabo prepirali, bo vedno bolj rasel greben tistim strankam, které delajo na vso kriplo, da bi se stari stan reči nazaj povrnil in da bi Italija federativno organizacijo dobila. — Ni še pa gotovo, ali bo moglo prestrojeno ministerstvo v zbornici plavati, ali ne.

Dopisi.

Iz Mirna. (Konec) Zdaj pa, ko imamo novega župana in zaupljivo v prihodnost oči obračamo, ne smemo pozabiti poprejšnjega občinskega predstojnika, blagor. E. vit. gosp. Tosi-a in poprejšnjih starešin. Hvaležni smo jim za mnogotere dobrote, ki so jih naši občini izka-

zali. Zasluge gosp. župana T., zlasti o času predlanske vojske, je celó prěšvetli cesar sam priznal. Ena zapuščina poprejšnjih naših občinskih gospodarjev nam pà vendar ni všeč: To je laški napis na klobukih poljskih čuvajev (gvardjanov). Posnesmanje mestnih beg za nas Mironce vselej ne velja; ta napis je prevedó gospojaki. Kaj si more misliti naš kmet, kedar bere: „Guardia Comunale“? Upamo, da bo dal novi župan ta napis brz posloveniti s „Poljski čuvaj“ ali „poljski vdruh.“ *)

sv. Križa (pri Ajdovščini) 10. januarja t. l. Ker nam je 30. novembra p. l. visoko 8. kr. Namestništvo v Trstu dovolilo, da smemo napraviti tudi tukaj čitavnico, zatorej prosim te, draga mi „Domovina“, odpri blagovoljno temu naznanilu on predalček ter naznani ob enem, da se bo 23. prihodnjega meseca zvečer slovesno odprla. K ti željno pričakovani svečanosti so povabljeni vsi prijatli čitavnice.

Lovro Sušnik
župnik.

Nabrežina 14. januarja. N. V saboto 11. t. m. zjutraj se je z Dunaja tukaj memo po železnici poljala za nekdanjega mehikanskega cesarja Maksimilijana truga iz kotlovino temno pobarvana, ktere pokrov je na šestih končnih krajih s pozlačenim lavorovim listjem oplešana, zgornji okrajek pa okoli in okoli svetlo pozlačen. Na glavnem kraju pokrove pa je pozlačen križ, na sredi mehikanski grb s podpisom, kateri pravi, da je Ferdinand Maksimilijan rojen 6. julija 1832 v Šn-brunnu, izvoljen za mehikanskega cesarja l. 1864, in da je kakor hraber junak 19. junija 1867 v Kveretaru krvavo smrt storil. Železnični voz za truplo je tudi za to posebno pripravljen. — Po telegrafu se je zvedelo, da je fregata „Novara“ s truplom Maksimilianovim 13. t. m. ob 10^{1/2} uri v Pulje (Polo) došla, kjer do 15. t. m. ostane. Od tod pride 16. t. m. ob 9^{1/2} zjutraj v Trst. *) Na moli San Carlo se vzdigne truga na suho, potem na koj ondi pripravljeni mrtvaški oder, potle jo položijo na za to napravljene voz. Sprevod pojde čez trg sv.

*) Naznanjeno prigodbo prinese „Dom“ drugi krat. Vr.
*) Po novejših sporočilih je imela priti že 15 t. m. zvečer.

Podlistek.**Kos Arbanije.**

Potopisne črte Maksimilijana I., cesarja mehikanskega.

Mislimo, da „Domovininim“ bravcem ustrezemo, ako jim kaj posnamemo iz spisov rajncega Maksimilijana, čigar življenje in osoda vse Avstrijance brez razločka narodnosti in stanu tako zanimiva, da malo kaj drugega tako. Tim bolj pa utegne ta spomin prav priti zdaj, ko se žalostno opravlja „Novara“ ravno memo rajncemu toliko priljubljenih bregov jadranskih proti Trstu ziblje.

Arbanija ali *Arnavtska* (v družih jezikih *Albanija*) se kliče dolga primorska dežela evropske Turčije od naše Dalmacije naprej. Dežele o bregovih jadranskega morja so rajncega jako mikale; blago njegovo srec je gojilo plemenite čute do ondašnjih prebivavcev, odmenjenih za boljšo prihodnost. Poslušajmo torej kaj piše nakdanji nadvojvoda avstrijski o Arbaniji, za nas Jugoslovane sosebno vsedanjih časih važni datoli.

Na maji po evropsko omikanih dežel—tako se glasi njegov potopis—je divji kraj, kteremu jelepogla-

sno ime Albanija. V njenih dobravah se Turék in divji preščič, pa veliko število katoliških kristjanov v divjem lovu med sabo dražijo ter v vednem nepokoju in nemiru živé. Tam se daruje daritev svete maše kakor se je darovala o času Diokleciana med strahom in trepetom; tam prižigajo še v ta namen sveče na altarju, da temotna zbirališča vernih kristjanov razsvetlujejo. Da bi se tem ubozim kotoličanom moralna pomoč prinesla in o njihovih težavah kaj več zvedelo, bila je poslana korveta „Minerva“ v Arbansko morje. Pošlanstvo to bi bilo utegnulo prav koristno biti, ako bi mi bili dovolili pripomočki in okolnosti, da bi se bil krepko za Arbance potegnil.

25. julija 1853 smo se bližali Bar-u. Mirno in lahko je plavala naša korveta v lepo prostorno Barsko ladjostajo, ktere dno se primerno zvišuje in tedaj prav dobro zavetje za veliko število večih in manjših ladij ponuja, samo če veter od severja proti zahodu dalje časa piše, je nevarno, da veter ladije lahko iz mehkega das izdere in v globoki pesek plitvega pomorja zažene. Vgled smo mačka v globočino 9^{1/2} sežnov. Zunaj dveh kupčjskih ladij smo bili sami v lepem, širokem brodišču. Zdelo se mi je, da sem v daljnem delu sveta, v divjih kornaj, najdenih deželah. Res pa je bilo skoraj tako!

Petra in po ulicah Korso, Kosarnski in Torento na železnično postajo— Sliši se, da pridejo k sprejemu in svečanosti v Trst nadvojvode Karol Ludvik, Ludvik Viktor, Ernest, Leopold in Henrik.

V Gradcu 14. jan.— Da slovanska mladež na vseučiliščih ni nemarna, kažejo nam dunajski dijaki, ki so svoje narodno življenje res pravlepo vredili. Tudi v Gradcu nočemo zaostati, marveč se hočemo zediniti vsi slovanski dijaki v eno telo, da zadobimo življenje v sebi, moč in upljiv na zunan. Srbski in dalmatinski mladenči, blizu 60 v številu, prosili so zategadel društvo „Slovenijo“, da prenaredi svoja pravila tako, da bojo pripravna za vsa plemena slovanska, in da premeni svoje ime v Slavenijo. Temu društvu ni odreklo, kakor se razume samo ob sebi, in nadjati se je, da narase v kratkem do 200 članov, in da vzamemo primerno stanovanje v lepem kraju mesta.

Če se ne motim, sem Vam bil pisal, da skušajo tukajšni Slovani napraviti „slovansko besedo“, društvo, v katerem bi se združili vsi tukajšni Slovani in tudi slovanski dijaki. Morebiti ste brali tudi en dopis v dunajski „Zukunft“-i, v katerem se naše društvo Slovenija ojašča, ker noče tega storiti. Kaj takega se ne moremo trditi, ker v letošnjem letu nismo imeli občenega zboru, ki bi bil o tej reči sklepal. Posamezni udje se res postavljajo tej misli, da bi se kar naravnost Slovenija razpustila in da bi vse šlo v „slovansko besedo“. Vzroki, ktere navajajo, niso vsi dobri, tudi ne vsi slabi. Jaz mislim, da se mora ta reč drugače začeti, kakor se je začela. Dijaki ne morejo biti podlaga novemu, velikemu društvu: začeti se mora pri družinah. Vendar nočem o tej reči dalje govoriti zdaj, morebiti se mi ponudi priložnost na primernem mestu o tej reči obširneje govoriti.

Moram še omeniti, da smo tukajšni dijaki vkljub vsem tem rečem v vedni dotiki s tukajšnjimi družinami češkimi. Silvestra večer smo imeli vsi tukajšni Slovani tihi večer; bil je jako zanimiv, čeravno prvič enako vrsto. Pelo se je in deklamovalo: posebno ste dve gospodični prelepo svirali na glasoviru in je ena prav dobro deklamovala v češkem jeziku. Ploskanje in slavlilci so razumejo ob sebi.

Iz Sovodenj (1 uro od Gorice) 16. t. m. Umrli je danes zjutraj ob 7^{1/2} u. naš č. gosp. vikar Janes Visintini. Bog mu daj večni mir in pokoj! J. P.

Domači Novičar.

(Nadškofje-Werdenberško semenišče) za gimnazijake dijake je imelo konec leta 1867 37,344 gold. 33 s. premoženja; v gotovini 2654, ostalo v državnih in privatnih obligacijah. Pomnožilo se je od poprejšnjega leta som za 2234 gold. in 23 s. Vsi dohodki v šolsk. letu 1867, so znesli 4746 gold. 17 s.; vsi stroški 3296 g.; ostane tedaj 1450 g. 17 s.— Donesli so v pretoklem letu p. n. nadškof 160; dekanije, goriška 188 g. (v katerem znesku je zapopaden donesek p. n. g.

Ako ravno je Arbanija bližnja dežela, vendar je velik razloček med našimi deželami in njo. Je namreč pod divjo oblastjo obledevajočega polomesca, pod katero ni še omika zlezla. Čez njo še turški poglavarji, kakor se jim ljubi, gospodarijo; v Carigradu se komaj menijo o nji, in v Evropi se o nji komaj kaj ve. Kdo pozna Arbanijo? kdo jo je obhodel? Svet pozna samo lepe, tanke, gibčne Arnavte, ki so v južnih deželah po kavarinah s gubato suknjo (Fustanelle) vlačijo in katerih prekrasna noša vsakemu gizdalinu na plest v šemah podoba lepša.

Od kjer mo stali, imeli smo pred očmi prelep panorama (razgled): pred nami se je rajsko, z oljkami gosto obrasena planjava širila; gradilo so jo mogočno skale Skaderske, iz katerih se na kermulah stoječi minaret Baranske terdjavne blišči; na desni brani skalovit, gol zemeljski jezik prostorno brodišče jugovzhodnih viharjev, na levi se dvigajo Černogorcev velikanske gore, gole in črne. Le sem ter tje so smrekovina na njih zeleni.

Drugi dan je prišel na ladijo naš konzulatni opravilnik (agent) in nam povedal, da so nas od začetka za turško ladijo vzeli, kar nam ni bilo kaj vgodno. Moža smo nazaj v mesto poslali, da bi nas pri go-

častn. kan. dr. Della-Bona-ov od 100 g.); št. peteraka 5 g.; kanalska 58: 20; tominaka 49: 85; cirkljanska 32: 20; bovška 36: 57; čerliška 71; komenska 49: 74; devinska 23: 65; gradiška 8; ločniška 76: 60; viška 2: 7; monfalkonska, karminska in flumičelska nič. Obresti od kapitalov 1892: 95.

(Još Čitaonica ni propala!) Prvo letošnje besedo v čitaonici goriški smemo po vsej pravici nar sijajnim prištevati, kar jih je do sil mal imela.

V enem naj lepših poslopij v srec našega mesta drže kaj lepe in snažne stopnjice v prijazne prostore I. nadstropja. V poprejšnjem poslopji je bilo vse nekako razvlečeno, tu je vse skupaj, kakor v škatlji. Iz dveh sob narejena dyoranca je bila za to besedo še le na novo okinčana. Stene so izmalane v narodnih barvah, ter lepša jih razun mnogih slik dvojce z Dunaja naročenih velikih zrkal in primerno število stenskih svečnikov. Spod stropa visita dva tudi iz Beča došla, po nar novejšem vkusu izdelana lestence. V dnu, vratom nasproti, je oder in tik sten dopolnujejo novi, krasni rudeči divani vkusno dvoranno opravo.— Udov in gostov se je bilo zbralo malo da ne preveč za naš prostor, kajti bilo se je treba vsak hip umikati gospem. To tako potiskavanje na steno ali celo v predsobo so pa naši gospodje prav radi trpeli.— Vršila se je beseda po tem le programu: 1.) Nagovor predsednikov; 2.) kvintet; godli stari čitavnični godeci, gladko, kakor je njih navada. 3.) „Na vlast“, česka; pel pod izvrstnim vodstvom neutrudljivega g. Hribarja izurjeni zbor (9 pevcev). Glasi so sprelepi in vbrani; samo to želé mnogi, ki niso zvedenci v muziki in petju, da bi se odbralo za veselice gladkejšo, okroglo, bolj ušesu prijetno, kot mrzlemu kritičnemu muzičnemu uma dopadljive pesmi. Sicer je pa zbor pri tej in naslednjih pesmih svojo nalogo sebi in pevovodji na čast jako dobro rešil. 4.) Samogovor v „Devici orleanski“ „Orožje spi, bitve grom praznuje“; deklamovala gospodična Rozina Makovio-ova iz Ajdovščine. To vam je res živa podoba device orleanske! Poslušavci in poslušavke, (ki včasih rado šepetajo), vse je bilo zamaknjemo vanjo. Res, kedar našim glasovom taka usta milino vdihavajo, mora umolkiniti tudi kritika predsodkov polnega filistra. Dolgo dolgo ploskanje je bila le mrvca tiste hvalečnosti, ki jo je čitavnica dolžna—toj slovenski devici orleanski. 5.) „Bratje v kolo“ (zbor); 6. kvintet; 7. „Pevne stuji“ (zbor); 8.) Namesti „Ženska zvestoba“, ki je imel nek gospod deklamovati, pa zavoljo nekoga zadržka ni mogel obljube izpolniti, stopi na oder slavno-znani naš šaljivec g. Ernest Klavžar ter vrsti sebo v program rekoč: Gospod, ki je imel deklamovati „žensko zvestobo“, je rekel, da ženske zvestobe ni našel; torej dovolite mi, da ga jez namestajem. Deklamoval je na to Vilharjevega „župan“-a tako mojsterski, da bi se bil še rajni Nestroy smejal. Sklep: 9.) „O radostno potovanje“ (pel zbor).— Na zadnje je hotela mladina še pód v dyorani „kollandirati“, to je, poskusiti, ali je dobro povodčen in polikan, in pravijo, da še le okoli 4. ure zjutraj je izrekla mešana tehnična komisija svojo

sposki, če ji smemo to ime dati, oglašil, in nam je potem vikarja Baranske nadškofije in Aga-o (Aga) na ladijo pripeljal. Vikar, Monsignor Poten, je lep, velik mož, prav apostolske podobe, priljuden in spoštovanja vreden cerkveni poglavar, kteremu se sveti poklic na mirnem, millem obrazu bere. Rojen v Kolonji na Nemškem, je prišel pred veliko leti v Propagando v Rim, kjer je bil izučen za misionarja. Potem so ga poslali kot mašnika v Arbanijo, kjer je od stopnje do stopnje do sedanjega visocega mesta prišel, in bo menda kmalu za škofa izvoljen. Čez 20 let že živi v pozabljenem Bar-u, in že 20 let ni videl domovine, pa tudi nanjo skor več ne misli, ker si drugo na unem svetu pripravlja. On je mož, ki kakor jaguje za svojega gospoda in učenika trpi, pa se ne brani; tistih eden, ki si mislijo Kristusa samo kakor dobrega pastirja, ne pa kakor maščevavca v tempeljnu, ki ne moreje razumeti besed sv. pisma: „Bodite modri kakor kače.“ Zato-rej ni zmožen se lažnjivemu in zvitemu Turku vpreči. Mož pa, kteri bi imel kršanske čednosti tega Nemca, pa še zraven modrost in krepkost, užugal bi na zadnje tudi te barbarje. (Dalje prih.)

razsodbo, da je namreč čitavničin Likar-ovič, ki je pod povročil, St—le-nove parkete prekosil.— To je začetek pusta, kateri se začneja v čitavnici še zmiraj po stari pratiki in ne že med Božično oamino vpričo— „kristbaum“!

Govor predsednika dr. Tonkli-a glasi se tako-le:

Gospoda!

Vesolja igra mi sereč, ko vidim, da je toliko gospodov, toliko blagih gospa in zalih gospodičin nocojšnjo veselico počastiti blagovolilo. V tej častitljivi družbi sem zagledal tudi nekatere nam drage goste, kateri so prišli poslati to besedo iz ljubezni do našega društva. Kot novi predsednik naj amem izreči vsem pričujočim, prijaznim gostom in našim zvestim družnikom srčen pozdrav in „dobro došli“!

Ko sem prvokrat to častito društvo ogovarjal, bilo je to v veliki, preširni dvorani, iz ktere je čitavnico v preteklem letu neko ptuje društvo pregnalo. Treba je bilo tedaj si družega primernega stanovanja poiskati, in to je prejšnji odbor najel v tej hiši.

V tem stanovanju pa ni bilo dvorane, in so je morala iz dveh sob napraviti ta-le dvoranica, v kateri smo nocoj v prvo zbrani.

Ta prostor res ni tako ošaben in prešeren kakor je bila poprejšnja dvorana; ali vendar menim, da nismo na zgubi s to premembo, ker, če je iz dvorane postala dvoranica, je pa ta tom lepše okinčana, ter zadostuje popolnoma našim potrebam. V veliki aristokratski dvorani smo bili kakor na ptujem, in smo se v njej zgubljavali; v tej dvoranici tukaj smo si drugi družoma bliže in nadjam se, da se bomo v njej prav dobro imeli, prav srčno razveseljevali.

Preseljevanje čitavnice in prezidavanje tega poslopja je bilo tedaj krivo, da smo gledé veselice toliko časa praznovali.

Praznovanja je pa sedaj konec in počelo se veselice, ktere se bodo tako vrstile, kakor kaže razposlani program.

Naše društvo pa nima le tega namena, da bi se samo zabavljali, ampak tudi veliko viši namen, namen, namreč; narodno-družbo omiko pospeševati in na višjo stopnjo povzdigavati.

Da bi tudi ta glavni namen dosegli, vpletli smo v veselice deklamacije, narodno petje, in za postni čas napovedali znanstveno branjo, za ktero so se že nekateri rodoljubni gospodje družniki oglasili, in nadjam se, da jih bodo še drugi posnemali.

Ta program, mislim, je naj sijajniše opravičenje čitavnice proti očitaniu, ki so ga neki prevroči prijatelji prenašlo priobčili po časopisih, češ, da goriška čitavnica spi, kakor da bi jo še glava bolela vsled lanskega plesanja. (Konec prih.)

(K sprevedu N. V. Maksimilijana cesarja mehikankega 16. t. m.) sta šla iz Gorice prevz. nadškof na Nabrežinsko postajo; okr. predst., namestn. svetov. g. bar. Kubeck pa v Trst. Družih naših meščanov je šlo vse polno v Trst.

(Doželoznanstvo). Današnjemu listu so priložena pravila društva za doželoznanstvo. Začasni, ustanovni odbor razglasa ob enem ta-le poziv:

Rojakil

Pravila, ktera radno razglasajo domači listi, vam povedó, kaj smo namenjali, ko smo ustanovili društvo za domače doželoznanstvo.

Rojstvo naše dežele, ki se ponaša z naravnimi krasotami i pridelki pa s povestnimi spominki, želimo križem preiskati oziraje se vedno i na prešlost i na sedajnost, da podamo plod našega truda občinstvu. Ako bi imelo tudi biti iz konca naše početje samo znanstvu na korist, bo vže to gotov dobiček; toda uverjeni smo, da bode natančnejše i splošnejše poznavanje naše dežele čedalje bolj pospeševalo tudi materijalno nje blagostanje.

Pravo, bujno življenje zamorete samo vi, to dobro vemo, vdihniti mlademu društvu, ako nam ne odrečete svoje podpore, ako mu na naš oglas v obilnem številu pristopite.

Do tedaj polagamo radi vspeh našega prizade-

vanja v vaše roke, kajti na ljubezen do domovine se ni še nikdo pri Goričanih zastoj pozival.

V Gorici 14. januarja 1868.

Za ustanovniški odbor prvosodnik,

Pace l. r.

Tajnik

F Gatti l. r.

Kdor želi pristopiti, oglasi se lahko pri prvosodniku ustanovniškega odbora, ali pa v bukvarnici Soharjevi i Paternolli-jevi, ki sta rado volje prevzelo sprejemanje udov.

Nove postave.

9. t. m. je razglasila „W. Z. troje novih postav, ktere dopolnjujejo glavne postav 22. unega meseca razglasene. Prva je: Postava od 24. decembra 1867. zastran doneska, ki ga imajo plačavati v državnem zboru (dunajskem) zastopane dežele za skupne potrebe vseh dežel našega cesarstva. Druga: od tistega dne, veljavna za zgoraj omenjene (naše) dežele, s ktero zadobiva cisalajtansko ministerstvo oblast, pogoditi se s ogerskim ministerstvom, koliko da imajo plačavati dežele ogerske krone za obrsti državnega dolga in za splačavanje dolžnega kapitala. Tretja: od tistega dne (itd. kakor pri unih dveh); z njo se pooblastuje dunajsko ministerstvo, da sme z ogerskim ministerstvom skleniti colno in kupčijsko zvezo. (Med slovansko-nemškimi in deželami ogerske krone namreč je zdaj vsled dualizma v nekih rečeh blizo taka razmera, kakor med dvoma sosodnima, pa ptujima državama.)

Ko so se načrti teh postav v državnem zboru obravnavali, prinašala je „Dom.“ že marsikaj o njih. Zdaj naj povzamemo še enkrat samo znesko, ki jih bomo plačavali mi, pa Ogri. Za vse zadeve, ki jih ima celo cesarstvo skupaj, bomo plačavali mi (Cisaljtanci) 70 odstotkov vseh stroškov, ki jih za vsako leto sproti odločite delegaciji, Ogri samo 30 odstotkov. Določbe te postav veljajo za deset let (od 1. januarja 1868 do zadnjega decembra 1877.)— Na rajtengo državnega dolga plačajo ogerske dežele, začnši z letom 1868, kot stanoviten, nepremeljiv letni donesek 29 milijonov, sto osem in osemdeset tisuč (29,188000) gold., od teh 11 milijonov, sedem sto, šest in sedemdeset tisuč (11, 776.000) gold v srebru.

Jezikoslovne stvari.

Z Dunaja nam piše slavnoznani gospod M. C. med drugim to-le:

„Satira“ v l. 48. l. l., sicer prav po domačo pisana, ima vendar nekoliko drugod ne kaj znanih besed, n. pr. iz *ana*, ogledne se, v strah *klasti* koga, ktere utegne ondoto ljudstvo še imeti. Za to menim jaz, da bi se „Domovina“ močao uslužila za slovensčino, če bi, kar je dobrega na zgornjem Posočji, in pa na Krasu in sploh po Goriškem, pa neznanega drugim Slovencem, razglasevala, in svoje čitatelje in pisatelje iz tistih krajev izpodbodla, naj tako posebnosti nabirajo in priobčujejo. Pri tem pa naj bi se ne gledalo toliko na posebne oblike—razen kjer se vjemajo s hrvaško-srbskimi, temuč bolj na besede in pa na fraze. Znano mi je, da se tisti kraji odlikujejo z obilnim takim blagom, in da še niso bili nikoli do dobrega raziskani.

To je ena mojih želja.

Še nekaj družega imam opaziti: zastran besedo „zadeva“. „Zadeva“ za Angelegenheit je Noviška beseda, tudi jaz sem jo mnogokrat zapisal; ali nekaj časa sem mi se je pristudila, odkar sem opazil, da pomeni prav za prav „Hinderniss“. Že Vodnik ima zadevek za Hinderniss, tudi Vukov rečnik tolmači zadjeva, zadjevica (navadno po jugozapadnih straneh) za Hinderniss, Zankanlass, Zank, in Miklošičev staroslovnik razlaga to iz srbske starine posneto besedo z impedimentum, pridodavši: zadiva = impedimentum, hung. (pri ogerskih Slovencih).

— Novo „Staatsgrundgesetze sem imenoval: „državne osnovne ali glavne postav. Osnova je v staroslov. nekaj takega kakor fundamentum, in tudi Vuk ima osnovati = Grund zu einem Gebäude legen.

— Beseda Reich nam tudi dela težavo. Reichsrath sem enkrat bil začel pisati: državni zbor (pa je prav za prav—Staatsversammlung), zdaj je pa še prišel: ungar. Reichstag; tega ne morem drugači imenovati, nego simpl. ogerski zbor.—Ministre predlitavske sodi „Staatsgerichtshof“, imenujem ga: državno sodišče, ali zdaj smo še dobili Reichsgericht za Competenzconflicte. Tu sem naredil: cesarstveno sodišče, pa nič kaj lepo ne poje, ali pomoči si ne umem (morebiti bi se dalo Reichsgericht prestaviti z „cesarsko državno sodišče“, pa bi tudi utegnilo biti dvoumno). Delegacija, deputacija, tega nisem premenil. Delegirter sem napravil delegat (moglo bi se sicer reči odbranstvo, odbrancec, pa bi se težko obdržalo) itd“.

Dragocenim tem opazbam naj jez nekaj vrstio dodam.

Rok iz sna je po Goriškem, vsaj kolikor je meni znano, sploh navaden.—Zastran oblike ogledne se (na mestu ogleda se) sem pisatelja satiro, že preden je šla v natis, navlašč popraščal, ker se je zdela tudi meni čudna; bil sem jo že valed vredniško oblasti v ogleda se premenil, ali gospod auktor se mi je vpri, to roč razložil, in obveljala je njegova. Rok v strah klasi pa je pisatelja vsega elektrizil, ko sem mu (tudi pred natisnjenjem) nekaj vgovarjal. V strah klasi —pravi g. satirikus— je klasičen kobaridski rok. No, sem si mislil, zdaj vem ono voči! —No le zgornje Posočje, temuč vse Goriško je ščeploviško polje v jeziko-slovnem oziru. Tisučkrat že sem se namenil, nekoliko naših zakladov priobčiti—ali človek ne pride do tega. Naročil sem pa že tudi gospodu satirikusu, da naj beneško—slovensko in zgornjega Posočja narečje preišče. Obečal mi je, da se bode o svojem času tega posla lotil. Sicer pa naj bi vsi naši omikani Slovenci, kterim ta list v roke pride, v književnem jeziku neznane besede in reke po svojem kraji nabirali in tako jeziko-slovcem gradiva nabirali.

Zastran besede „zadeva“ mislim, da ni napačna. To nič ne de, da ta beseda tudi Hinderniss, Zank, Zank-anlass pomenja; saj ima lahko več pomenov, kakor imamo še mnogo drugih besedi, ktere, bodisi v sosednih narečjih, ali celo v istem narečji, razen pomen imajo, n. pr. beseda sila pri nas Noth, Eile, v hrvaškem moč, Kraft; sitno pri nas shtigend, zudringlich, zuwider; v hrv. toliko kot drobno; (sicer pa znabiti, da se korenika hrvaškega „sitno“ vjema z našim „sito“ in ne z našim sit). Nadalje grd, pri nas garstig, v česk. pa junak; gorek v hrv. žalosten itd.—Gotovo je, da je dobro slovenski rečeno: to me zadeva, das geht mich an, an dem ist mir gelegen; torej ni menda napačna beseda „zadeva“ v pomenu Angelegenheit. Zadetima pa res tudi v slovenskem več družih pomenov, n. pr. Kdo ti je pomagal zadeti vodo (t. j. vzdigniti na glavo). Kam je zadet? (strelco) itd. Reče se tudi: Povsod se zadevam, überall stosse ich an (v tesni sobi, v kteri je vse založeno.) Ako na to pomenoglagola „zadevati“ mislimo, pomenja nam beseda zadeva res Hinderniss.

Osnovne postavbe. Zoper osnoven nimam jez nič; škoda le, da smo že preveč vajeni, jemati osnova za Entwurf. Nar primernejša beseda za „Staatsgrundgesetz“ bi bila podstava ali naravnost postava, ko bi nam ta poslednja ne rabila za zakon.

Za Reich in Staat nam mora veljati beseda država. Kaj čemo družega? Ker bi pa državno svetovastvo bilo Staatsrath, zato rabimo tudi znanprej za Reichsrath državni zbor, in to tim več, ker imamo tudi deželne zbore; za ung. Reichstag bo najbolje ogerski zbor (Tako se maščujemo tudi nad dualizmom, ker mu nočemo priznavati časti državni zbor).

Besede sodišče bi se znabiti lahko ognili. Res, da nemški Gerichtshof je—iše, vendar pa, ker Nemci s svojim hof-om osebe, skupščino sodnikov ali instanceljo, oblast, in ne sobe ali sploh prostora umejo, bilo bi po moji misli bolje, da bi se mi to misli držali in po njej besedo speljali, torej sodništvo ali sodnja. Zastran Reich in Staat smo pa res v tisti zadregi, kakor zgoraj. Zoper cesarstveno ni kaj reči; poje pa ravno tako, kakor društveno in enake besede. Odbrancec za delegata se težko vdomači, in, če se, ne bo gledal iz njega; nikdar delegat v sedanjem pomenu te besede v ustavi avstrijski.

Gledé besede je (vino, ki sem jo pil), naj smem opaziti, da tod okoli Gorice in tudi menda vsaj podoljem Krasu je je povsod navaden, in našem ljudem uho žali, kadar slišijo govoriti, vino, ki sem ga. Meni se je vselej zdelo, da to je gorenjska napaka, zavoljo grdega izgovarjanja imen srednjega spola, n. pr. vin', in ga da se rabi za to, ker se misli, da je vin' mošk. sp., ali pa da je ga delivni rodovnik. Je namesti jih je pa preveč slovničarsko; naravno uho bodo take živemu jeziku neznane oblike vselej žalilo. A. M.

SLOVSTVO.

Zahodni Slovani v pravoku, ali kritični razkaz, da Slovani v Germaniji in Illyriji bivajo od predzgodovinske dobe. V češkem jeziku spisal Alojzi Sembera, profesor jezika in književnosti češke na c. k. (vseučilišči dunajskem. Dodan je knjigi zemljevid Germanije in Illyrie v II. stoletju po Kr.—V Beču 1868, vel. osm., str. XXIV in 380.—Velja 3 gold. 50 s. (Naročilna pola viši v goriški čitavnici).

Drobtince.

Nekdo se ženi po sv. Pismu. Znano je, da verni in pobožni protestantje sv. Pismo jako radi prebirajo; volja jim pa načelo: „svobodna preiskovanost“. Tega načela se je držal tudi neki mlad Amerikane, kteri je sedel v cerkvi pri zali doklini. Nekaj časa jo skrivaj pogleduje, kar odpre sv. Pismo, pomakne ga sosedu pred oči, ter ji pokaže 5. vrsto v I. poglavji II. lista sv. Janeza Apostoljuna, v kteri se bere: „In zdaj, prosim te, žena (gospa),.... da se ljubiva“. Dekle čita, zarudeči—iše v svojih svetopisemskih bukvah odgovora in pokaže potem na 16. vrsto v I. poglavji bukev Rut-inih, v kterih je pisano: „Kamor greš ti, hočem iti tudi jaz, kjer ti ostaneš, ostanem tudi jaz itd.“ —Nekaj časa po tem sta bila—mož in žena.

Neki naravoznanec švedski je mičkene zaželke našel; ktere predejo enako svilodom železnato zapredke. Žive posebno v malanskih dobravah.—Svet napreduje,—morda bomo s časom še železna oblačila nosili.

V petek 17. januarja leta 1707, torej danes 161 let, je bil rojen Benjamin Franklin, ki jo iznašel strelovod (kalamito za strelo).

Tudi Amerikani znajo dolg delati. Državni dolg Severo-Amerikancev iznaša 2642 milijonov tolarjev!

Doneski

za ranjene vojake sv. Očeta papeža.

(Dalje).

Andrej Jekše, fajmošter v Kobaridu, 10 frankov v zlatu (Roma et vita). Andrej Žnidarčič kaplan v Kobaridu, 2 zvez. tol. (Da mihi virtutem contra hostes tuos). Peter Kobl, vikar na Sedlu, 2 gld.; Jari Lapanja, vikar v Kredu, 2 gl. v srebru; Jožef Podreka, fajmošter v Berginju, Viva Roma et Pius IX. Pp. Rex! 4 gl.; Lucia Golja, kuharica v Breginju, (Hvala Bogu) 2 gl.; milošina za sv. Očeta iz Berginja 2 gld. 50 kr; Matevž Melinc, vikar v Legu 3 gld.; Miha Perdih, vikar v Livku, 2 gld.; Štef. Škodnik, adm. v Št. Lovrencu (v Brdih) 1 gld.

Umrli v Gorici:

od 8. do 15. jan. t. l.

8. januarja Terezija Šuligoj, 37 l., kmetica, za vodenico; Elizabeta Pertout, 78., uradnika vdova, za prano boleznijo; Marjeta Vinturini, 69 l., tapecirja žena, za plućnico; Marijana Braida, 67 l., c. k. uradn. žena, za vnet. črev; Neža Leban, 94 l., kmetica, za starostjo; 9. Lucija Furlan, 70 l., sidarja vdova, za plućnim mrtud.; 10. Katarina Stefani, 66 l., tkalca vdova, za plućnim mrt.; Janex Zian, 1 m. 14 d., krčmarja otrok, za bošastjo; 11. Franc Vecchiet, 20 d., kmečki otrok, za bošastjo; 12. Karolina Falk, 20 d., krojača otrok, za bošastjo; 12 Janex Vili, 43 l., konjski kupč., za plućno vnet.; 14. Karolina Rediger, 68 l., zasebnica, za plućno vnet.; Jedert Kovač, 86 l., dninarja žena, za materničnim rakom; Marija Bregant, 66 l., kmetica, za plućno vnet.; 15. Ludvik Kürner, 59 l., lekarničar, za nervno ognjenico; Marija Bontar, 85 l., kuharica, za starostjo.

Borsni kurs, od 15. t. m. Metall. 56:50; narodno posojilo 62:20; London 120:50; adžjo srebra 118:50; cekini 5:74.

Današnjemu listu so priložena pravila društva za deželoznanstvo pokn. grof. goriške in gradiškanske.

Listnilem. G. J. Š. v Ž. Dobro! hvala! „Dom“. Vam bomo pošiljali.—Gosp. J. O. na D. Prav hvalešni Vam bomo. Janske liste poslali z današnjim.—G. A. R. v P. Prejeli; g. L. R. v C. Prejeli.